

LES ACTES DE LA PROVÍNCIA, UNA FONT PER A LA INVESTIGACIÓ HISTÒRICA DE LA CONCA DE BARBERÀ

Les Actes

Fa un parell d'anys, ja vam tenir ocasió d'exposar un resum d'allò que s'hi podia trobar a l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona [=AHDT]. En un breu recorregut, d'escasses pàgines, informàvem dels fons documentals on apareixien notícies referents a alguna de les poblacions de la Conca de Barberà. En aquella avinentesa, ja advertíem de l'existència de sèries documentals, l'exhaustiva consulta de les quals era capaç d'aportar valuoses dades a l'investigador que demostrés prou constància. Una d'aquestes sèries era *Actes*¹.

Les actes d'una corporació són el document de dret administratiu que dona fe del desenvolupament de les sessions que aquella celebra, els assumptes que tracta i els acords que resol. Són la crònica viva de l'activitat d'una entitat, i per això representen la millor opció per conèixer l'evolució i seguiment d'una institució o organisme, i de tot el que aquesta representa.

Les dades mínimes que conté un acta com cal són: assistència dels integrants de l'òrgue col·legiat (consell, ple, comissió), ordre del dia (o en tot cas, assumptes per tractar), resolucions dels diferents assumptes, lloc i data. Així, doncs, tots els assumptes (importants) de l'entitat han de passar per aquest procés, i els assumptes de l'entitat seran aquells concernents a les competències, facultats i atribucions que tingui, i per tant, esdevenen un reflexe fidel de la seva activitat i funcions.

Les competències d'un municipi, són totals en l'àmbit en el qual exerceix la seva activitat administrativa, per això són tan riques en notícies les actes municipals (actes del consell o municipals, acords de l'Ajuntament, actes dels procuradors, etc.), i per això esdevenen la primera font de consulta dels investigadors locals.

Les actes de l'AHDT

En el cas de la Diputació de Tarragona, les seves competències passaven, en essència, per desenvolupar un paper coordinador entre les municipalitats i el govern estatal, i el seu àmbit d'actuació era tota la demarcació, Conca de Barberà inclosa. Abans de l'Estatut Provincial de 1925 que descentralitzà

---

¹ GÜELL, MANEL. "Documentació referent a la Conca de Barberà de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *Aplec de Treballs*, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà 18 (2000) 183-187. També em tingut ocasió de documentar Montblanc a través de l'AHDT, a GÜELL, MANEL. "Montblanc a l'Arxiu Històric de la Diputació". *El Foradot*, Montblanc, 6 (abril-maig 2001) 24-26.

l'Administració espanyola, era el Govern Central qui ho manava, dictaminava o autoritzava tot, valent-se dels governs civils i de les diputacions. No és d'estranyar, doncs, que en les seves actes apareguin constants referències a ajuntaments, alcaldes, regidors, entitats, associacions o particulars de les localitats que integraven l'esmentada demarcació.

A l'Arxiu Històric de la Diputació es guarda la sèrie d'Actes, que compren des de 1836 a 1966. La Diputació espanyola es divideix en el *Ple* i la *Comissió de Govern* (o Provincial, com n'hi deien antigament), a més de les diverses comissions especials que en algun moment històric i/o circumstància política s'hagin hagut de crear. Aquesta pluralitat de sessions es reflecteix a les actes de la Diputació tarragonina. Dels 147 volums que componen la sèrie d'Actes², només 52 corresponen a actes plenàries, i entre 1836 i 1966 s'intercala la resta, que es reparteix tal i com exposem en el següent esquema:

Actes	Volums	Període/s
Comissió Provincial	44	1842-1862 / 1871-1890 / 1916-1932
Comissió Mixta de Reclutament	10	1897-1924
Comissaria Delegada de la Generalitat	3	1932-1936
Comissió Gestora	15	1939-1950

Els acords plenaris, els de la Comissió de Govern i els de la Mixta de Reclutament, coexistien a finals del segle XIX. Els dos primers s'aplegaven en un sol volum entre 1891 i 1906 (18 volums), i juntament amb els de la Comissió Mixta de Reclutament, entre 1897-1901 (5 volums). No va ser el cas de les actes de la Comissaria Delegada, ja que la Generalitat republicana substituï a la Diputació entre 1932 i 1936; ni tampoc el de les de la Comissió Gestora, la qual començà actuant des de Castelló, poc abans d'entrar els nacionals a Tarragona, com una mena de Diputació a "l'exili", allargant-se fins a la meitat del segle³.

A banda, cal comptar igualment les actes corresponents a les sessions de: comissions, juntes o organismes autònoms impulsats per la Diputació, i, a partir de 1949, les d'aquelles seccions internes que celebraven les seves pròpies reunions de departament. Sense ànim d'extendre'ns-hi massa, citarem la *Junta Provincial de Beneficencia* (1849-1867), amb 5 volums⁴, la *Junta Provincial del Censo Electoral* (1891-1919) amb 7 volums, la del *Servicio Nacional de*

² La sèrie no està completa, manquen els volums corresponents als cinc anys anteriors de la Revolució de 1868, o sigui entre 1863-1867.

³ Per a l'elaboració d'aquest apartat, seguim el treball: GÜELL, MANUEL. "El Archivo Histórico de la Diputación de Tarragona y sus series documentales". dins: *I Jornadas de Archivos Históricos en Granada*, abril de 1999. Granada: Archivo Municipal, 1999 (en cd).

⁴ Com a documentació de caràcter sanitari i assistencial, vam citar aquesta font a: GRAU I PUJOL, JOSEP M. T.; GÜELL, MANEL; PEREA I SIMÓN, EUGENI. "Guia de fons documentals per a la història de la medicina. Comarques meridionals. Èpoques moderna i contemporània". dins: *II Jornada d'història de la medicina de Reus i comarques veïnes*. Valls: URVT, 2001, 11-52, p. 13-14.

Regiones Devastadas (1939-1950), amb 3⁵, i les comissions dels departaments de *Beneficencia y Obras Sociales* (9 volums), *Educación, Deportes y Turismo* (3), *Gobierno* (6), *Obras Públicas* (6), etc.

Resten, finalment, una quinzena de volums corresponents a puntuals comitès, consells i patronats, de molt diversa índole.

La sèrie impresa i la tasca de buidatge de l'AHDT

Paral·lelament a aquestes sèries d'actes manuscrites, n'existeix una altra, impresa, corresponent a les actes plenàries compreses entre 1876 i 1931. Es tracta de 54 volums impecablement relligats que Diputació va editar amb el contingut relativament íntegre dels originals. La publicació d'aquestes actes es devia distribuir i difondre generosament entre diverses seccions de Diputació (Presidència, Secretaria, Obres Públiques), i tal volta entre alguns diputats, i qui sap si també ajuntaments i d'altres entitats públiques. Això explicaria que, encara avui, no sigui difícil trobar algun exemplar en mercadets i llibreries de vell.

Aprofitant la circumstància de tenir les actes impreses (facilitat de comprensió, ràpides de lectura), mal que només fos d'un període determinat, a l'AHDT vam endegar un ambiciós programa de buidatge exhaustiu. Vam confeccionar un petit thesaurus per tal de repartir temàticament els diversos encapçalaments que havien de compondre el material buidat. Un cop fet això vam procedir al buidatge pacient i sistemàtic de les actes a partir de 1876.

El programa està pensat en dues fases. A la primera s'aixequen les fitxes manualment, per qüestions d'agilitat; la segona fase consistirà en l'adquisició d'un programa de base de dades i l'entrada de totes les fitxes (o d'una selecció de les mateixes). De moment, havent iniciat la tasca a finals del 2001, les fitxes aixecades (més de 6.000) romanen dipositades en arxivadors, a disposició de qualsevol usuari que vulgui consultar-les.

Els anys buidats fins a la data, són els que van des de 1876 a mitjans de 1881, i per oferir una mostra del tipus d'informació que son capaces d'aportar, n'hem seleccionat algunes de les corresponents a les localitats de la Conca de Barberà

Barberà de la Conca

A l'Ajuntament de Barberà se li concedia la condonació dels debits per recàrrec provincial sobre l'impost personal de 1868-69 [11-01-1877]. També s'iniciaven les gestions (enviament dels plànols i pressupost) per a la reconstrucció del "*pontón del barranco de les 'Sorts'*" [25-01-1877]. No va ser fins l'últim dia del

---

⁵ En vam parlar, amb motiu de la comunicació: GÜELL, MANEL. "El fons 'Servicio Nacional de Regiones Devastadas y Reparaciones' de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". dins: *Segon Congrés Recerques. Enfrontaments civils: postguerres i reconstruccions*. Lleida 10-12 d'abril de 2002. Lleida: Pagès editors / Recerques / Universitat, 2002, II, 868-875, p. 872.

1880 que va veure aprovats els comptes municipals relatius a la dècada dels 60 (1862-1870)⁶. A través d'un recurs presentat per un veí del poble, sabem que l'Ajuntament "*carece de ordenanzas municipales*" [20-04-1881].

Blancafort

El 1876 es cita un recurs contra l'Ajuntament, el qual manava l'enderroc d'unes obres fetes sobre el barranc o clavaguera que conduï a les aigües pluvials sobrants "*al lavadero de dicha villa*" [24-03-1876]⁷. Aquell mateix any, l'autoritat provincial adverteix seriosament l'alcalde, a qui titlla de desobedient, per uns procediments executius iniciats contra una veïna deutora [20-07-1876]. El 12 d'abril de 1877 s'aproba una proposició per iniciar urgentment l'estudi del camí veïnal de Blancafort a la carretera d'Artesa-Montblanc. El mes següent dimiteix del càrrec de conseller municipal Antoni Mesalles Morell, per malaltia justificada [25-05-1877]. En el tema de l'ensenyament, hi va haver una qüestió suscitada al voltant de les retribucions del mestre d'escola [14-02-1878]. Per fi va ser aprovat definitivament el projecte de la carretera de Blancafort a la d'Artesa-Montblanc [29-04-1878]⁸. L'Administració de l'Estat expedia una Reial Ordre relativa al pressupost municipal de l'Ajuntament [09-05-1878]. Les construccions il·legals devien sovintejar, ja que el 1879 existeix un expedient de queixa d'Antoni Alíes contra una ordre d'enderroc d'una part al costat del carrer de *la Bigota*; l'expedient resulta finalment desestimat [05-03-1879 / 05-03-1880].

Conesa

La població va veure's afectada pels aigüats, de manera que l'Ajuntament havia sol·licitat diners dels impostos provincials per aplicar a la reconstrucció dels ponts destruïts, dits 'de la Font' i 'de la Plaça' [19-09-1878 / 04-11-1878]⁹. Els anys anteriors s'havia beneficiat de condonacions fiscals per l'impost de Consums [24-04-1877]¹⁰, però el 1879 una Reial Ordre li desestima una

---

⁶ La major part de les notícies extretes de les actes fan referència a la hisenda i fiscalitat dels municipis. Una bona aproximació sobre aquest tema es pot consultar a CASAS, JORDI. "La Hisenda municipal liberal a Catalunya durant la primera meitat del segle XIX". dins: *Actes. III Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. Funcionament de les finances locals al llarg de la història*. Barcelona: L'Avenç, 1996, 85-107.

⁷ Aquest rentador devia ser el safareig que els habitants utilitzaven per rentar roba. Vegeu PRATS I BATET, JOSEP M. *Blancafort*. Valls: Cossetània edicions, 1998 (La Creu de Terme, 3), p. 64-65.

⁸ Vegeu igualment: RECASENS LLORT, JOSEP. *Blancafort*. Montblanc: Ajuntament de Blancafort, 1986, p. 59-60; J.M.PRATS. *Blancafort...*, p. 54.

⁹ Segurament en l'aigüat dit de Santa Tecla. Vegeu: GRAU PUJOL, JOSEP M.T.; GUAL VILÀ, VALENTÍ; PIJOÁN PARELLADA, JOSEP; PUIG TÀRRECH, ROSER. *Conesa*. Barcelona: Rafael Dalmau, editors, 1989, p. 66. L'expedient que es va instruir a la Diputació es pot consultar a: AHDT, *Obres Públiques*, Cpf., núm. 83.

¹⁰ Aquesta imposició fiscal, a la que ens referirem en més d'una ocasió, va ser establerta el 1845 i gravava el ví, l'aiguarent, els licors, l'oli, la sidra, la cervesa, el sabó, etc. La base impositiva es determinava a partir de la quota que l'Estat recaptava, segons l'escala de cada localitat. Per la seva naturalesa i conseqüències de desigual repartiment, va ser causa, de bell

sol·licitud de condonació sobre aquest impost en el període del primer semestre de 1875-76 [07-06-1879]. Sobre el retràs en l'aprobació dels comptes municipals parla el fet de que no fossin aprovades els de 1864-67 fins el novembre de 1880 [27-11-1880], i els de 1877-78, fins l'abril de l'any següent [29-04-1881].

L'Espluga de Francolí

A inicis de 1876 es va facultar al *Jefe de la Ronda de Santa Coloma* perquè pogués procedir contra l'Ajuntament de l'Espluga fins a tal que li fes efectives les 599.- pta. que li devia [08-02-1876]¹¹. Aquells anys tot just acabada la tercera carlinada, va ser un període en el que es va intentar aclarir els assumptes pendents, de manera que l'alcalde de l'Espluga va emetre una queixa contra el de Vimbodí, en reclamació del pagament de racions de pa que va veure's obligat a facilitar; l'assumpte s'allargà considerablement, per bé que la Diputació li'n donava raó [24-03-1876 / 28-04-1876]. L'Espluga va ser una de les localitats on es van deixar sentir les pèrdues per culpa de la gelada d'abril de 1876 [25-04-1876]. L'Ajuntament enllestia un acord sobre l'aprofitament de productes forestals, lleugerament modificat al final per la Diputació [20-06-1876 / 28-12-1876]. L'ajuntament espluguí també es beneficià de condonacions fiscals, com el perdó dels debits del recàrec sobre l'impost personal [30-11-1876], i el de l'impost de Consums corresponent a 1874-75 [14-12-1876]. El març de 1877 trobem un recurs contra un acord de l'Ajuntament relatiu a la sèquia de desaigüe que travessava la població, en el qual es demanava el seu eixamplament; l'afer provocarà una inspecció de l'Arquitecte provincial, que eximirà l'Ajuntament d'eixamplar-lo [19-03-1877 / 18-05-1877]. Amb tot, poc després trobem un projecte facultatiu d'eixamplament del llit del riu Francolí [14-03-1878], i més tard la comesa a l'Arquitecte provincial perquè aixequés el plànol i formés els pressupostos per a la construcció d'una clavaguera [31-10-1878]¹². Hi ha un expedient d'aprobació de

---

antuvi, d'una gran impopularitat, que es va materialitzar en resistències, protestes i avalots. Va ser suprimit durant la revolució de 1868 i restaurat novament el 1870 i ultra les nombroses modificacions que va anar sofrint, no va ser abolit fins ben entrat el segle XX. ESTAPÉ RODRÍGUEZ, FABIÁN. *La Reforma Tributaria de 1845. Estudio preliminar y consideración de sus precedentes inmediatos*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1971; FONTANA, JOSEP. *La Hacienda en la Historia de España 1700-1931*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1980; Sobre la incidència d'aquest impost a la demarcació tarragonina, es pot veure el cas de la Ribera d'Ebre i de l'Alt Camp, a SÁNCHEZ CERVELLÓ, JOSEP. *Conflicte i violència a l'Ebre. De Napoleó a Franco*. Barcelona: Flor del Vent Edicions, 2001, p. 239-253, BERTRANI ÀLVAREZ, CARLES. *El Milà (1868-1923): població, societat i economia d'un municipi de l'Alt Camp*. Valls: Consell Comarcal de l'Alt Camp (en premsa), l'apartat 4.1.2 (agraï m l'atenció d'aquest autor, i amic, que ens ha facilitat aquesta, i d'altres, referències sobre l'impost de Consums).

¹¹ Per una visió sobre la tercera carlinada a la demarcació de Tarragona, és imprescindible la consulta de: VALLVERDÚ I MARTÍ, ROBERT. *El tercer carlisme a les comarques meridionals de Catalunya. 1872-1876*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997 (Biblioteca Abat Oliba, 177).

¹² I que el 1884 acabà amb el projecte de l'arquitecte Ramon Salas. ROCA I ARMENGOL, JORDI. *Història de l'Espluga de Francolí. Segle XIX*. V. Lleida: Pagès edicions, 2000, p. 176.

les ordenances municipals el febrer de 1878 [28-02-1878]¹³. En aquells moments l'Ajuntament passava per un període de liquidés força difícil, com es desprén de la seva incapacitat de regularitzar els deutes fiscals amb la província, incapacitat que el portà a rebre comissions d'apremi; devia un total de 7.307.- pta. [08-08-1878 / 24-07-1879]. Això no va impedir que el 19 d'octubre de 1880, es complimentés al Ministre de Foment, que visitava Poblet, amb un tiberi costejat per l'empresa de ferrocarrils [20-11-1880].

Forés

L'estiu de 1876 s'instava l'ex-alcalde Josep Vives Tarragó a rendir comptes de la inversió de 250.- pta. que havia percebut de la dipositaría municipal, i que quasi li va costar una multa [20-07-1876 / 21-12-1876]. Diputació emetia informe favorable a que l'Autoritat condonés l'impost de Consums d'un determinat període a l'Ajuntament [29-11-1878]. A començaments de 1880 figura l'expedient relatiu a la destitució del Secretari de l'Ajuntament instada per quatre dels consellers; l'informe al Governador aclaria que dita destitució no era vàida [30-01-1880].

Llorac

Sobre Llorac ens consten únicament notícies sobre la carretera de segon ordre que s'hi volia construir [31-03-1876], i sobre la condonació fiscal de l'impost de Consums que se li concedia [24-04-1877].

Montblanc

A inicis de 1876 s'autoritzava la inversió de 1.500.- pta. per l'arranjament de la carretera que conduï a a Reus, despesa que arribaria a les 1.648.- pta. [28-01-1876 / 25-02-1876]. Plegava el consistori sortint, i era conminat a retre els corresponents comptes [08-02-1876]. A l'agost era quan més engoixant semblava la necessitat d'arranjar la clavaguera dita "*Riuot*", que travessava la població "*y con sus emanaciones perjudica a la pública salubridad*" [03-08-1876 / 05-10-1876]¹⁴. És en aquesta época que comença l'expedient per termenejar ("*deslinda*") els termes municipals de Montblanc i de Rojals [17-08-1876 / 22-10-1880], al que més tard s'afegirien els d'agregació de Lilla i Prenafeta [06-05-1878], i de Guàrdia dels Prats [18-11-1879]¹⁵. També la presó del partit judicial va ser objecte de múltiples inspeccions, arranjaments i reformes –alguna, com la de febrer de 1877, bastant cara: 36.713.- pta. [24-08-1876 / 04-01-1877 / 08-02-1877 / 13-05-1881]. Després de l'estiu de 1876 s'enllestia el projecte d'obres de la carretera a Reus, en el tram del *Pont de Rochelas*, per import estimat de 62.122.- pta., projecte que comportà moltes expropiacions, fins a la recepció

---

¹³ Han de ser les que s'aplicaren el 1882, "*les úniques de les quals es té referència durant el segle XIX*". J.ROCA. *Història de l'Espluga...*, p. 161.

¹⁴ No serà fins pocs anys més tard que la vila establia "*una mínima xarxa de clavegueres*". PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. *Montblanc*. Valls: Cossetània edicions, 2000 (La Vreu de Terme, 8), p. 51.

¹⁵ Vegeu, J.M.PORTA. *Montblanc...*, p. 10.

definitiva esdevinguda el juliol de 1879 [19-10-1876 / 25-10-1877 / 18-07-1879]. No seria la única carretera que es faria, també cal comptar la d'Artesa, per Blancafort, adjudicada a mitjans febrer de 1881 [29-04-1878 / 11-02-1881]. En qüestions de govern, cal destacar les queixes que hi havia contra el secretari de l'Ajuntament; queixes que es renoven considerablement després de les eleccions [04-01-1877, 11-07-1879], i la renúncia del conseller Magí Casanovas Gassol, per impediments que justificava [05-06-1877]; que no seria la única, ja que també demanà ser rellevat del càrrec de segon tinent d'alcalde, el conseller Francisco Fisquet [12-09-1879]. El maig de 1879 se'ls instava a reformar el consistori elegit, ja que el nombre màxim de consellers havia de ser de 6 i no dels 7 nomenats [01-05-1879]. El 1880 l'Ajuntament semblava molt crític amb les construccions que s'aixecaven a l'arrabal de Santa Anna, a la vora del Francolí, ja que va manar l'enderroc de dues obres, cosa que comportà els corresponents recursos i obertura d'expedients [05-03-1880, 12-04-1880]. No menys volum documental va ocupar l'afer de l'expedient sobre l'interdicte de Joan Casanovas contra l'alcalde per la recuperació de les aigües del barranc 'La Vall' [27-08-1880 / 28-01-1881].

Passanant

Com a molts ajuntaments de la Conca, també al de Passanant se li concedí la condonació sobre el recàrrec de l'impost de personal corresponent a 1868-69 (impagat per causes de força major degut a la guerra civil) [05-10-1876], a més d'altres condonacions fiscals [24-04-1877]. També se li va concedir autorització d'arrendament de la venda en exclusiva al por menor de la Sal [07-11-1877 i 05-09-1879]¹⁶.

Les Piles

Les Piles comptava amb les mateixes condonacions fiscals que Passanant [24-04-1877, 04-07-1877, 07-11-1877, 24-07—1878 i 04-11-1878]. Cal destacar igualment l'expedient de Pelegrí Pomés Miquel en sol·licitut d'autorització per reposar la presa al torrent *Figuerola*, en el terme de *Sant Gallart* [28-12-1877]. Sabem, d'altra banda, que l'Ajuntament tenia expedit un procediment d'apremi –per impagament fiscal– a finals de 1879 [12-12-1879].

Pira

Pira tenia un agutzil que feia de sereno, que reclamava a l'Ajuntament les retribucions no satisfetes [28-03-1876]. També aquest municipi gaudí de la condonació del recàrrec sobre l'impost personal de 1868-69 [05-10-1876], de l'autorització d'arrendament de la venda en exclusiva al por menor d'espècies de Consum i de la Sal [06-07-1877, 07-11-1877, 04-06-1878], i de l'exempció de l'impost de Consums, de 1874-75, per haver sofert l'ocupació carlina [13-07-1877]. A diferència d'altres localitats de la Conca, Pira aconseguí cobrir tots els dèbits fiscals de manera que l'estiu de 1878 se li aixecava el procediment d'apremi incoat contra l'Ajuntament [08-08-1878]. El progrés arribava a finals de

---

¹⁶ Sobre l'arrendament de la Sal, vegeu el cas de Blancafort a J.RECASENS. *Blancafort...*, p. 181.

1880 de la mà d'un projecte de carretera de tercer ordre de Montblanc a Santa Coloma que travessaria la població [18-11-1880].

Poblet (Monestir de)

A finals de novembre de 1877 el governador civil imposava sengles multes a dos veïns de l'Espluga per haver entrat fraudulentament el seu bestiar "*en el monte de Poblet*" i causats danys i perjudicis [09-01-1878]. Aquells temps, el monestir encara romania exclaustat, i era Diputació la que costejava la plaça d'un guarda de l'edifici. El febrer de 1879 era elegit (en votació secreta) José Archedaga Agustí, un torrenc "*licenciado de la Guardia Civil*" [04-11-1878 / 11-11-1878 / 17-02-1879 / 27-02-1879]. El 19 d'octubre de 1880 els murs pobletans van ser escenari de la il·lustre visita del Ministre de Foment [13-11-1880].

Pontils

Sobre Pontils només tenim notícia que l'afectés la carretera de tercer ordre de Santa Coloma al límit de la demarcació [31-03-1876], i el camí de Santa Coloma a *Sanguellat* [24-04-1877].

Rocafort de Queralt

Igualment són escasses les notícies que han aparegut sobre Rocafort. L'Ajuntament va ser excempcionat de l'impost de Consums de 1874-75 per haver sofert l'ocupació carlina [13-07-1877]. Es va beneficiar de l'autorització d'arrendament de la venda en exclusiva al por menor d'espècies de Consum i de la Sal [13-09-1877, 07-11-1877].

Rojals

Sabem que entre 1875 i 1876 Josep Isern Barbarà va realitzar uns treballs de rectificació relatius a l'amillament del poble, ja que en reclamava el deute per aquell servei [30-05-1876 / 12-01-1877]. L'agost de 1876 l'alcalde sol·licitava "*el deslinde del término municipal de Montblanc*", donant inici a l'expedient en el qual també s'havia d'oïr l'Ajuntament montblanquí, i que s'allargaria fins després d'estiu de 1880 [17-08-1876 / 06-08-1880]. L'octubre de 1876 l'Ajuntament obtenia la condonació del recàrec sobre l'impost personal de 1868-69 [05-10-1876]; també n'obtidria una altra sobre l'impost de Consums [24-04-1877], així com l'autorització d'arrendament de la venda en exclusiva al por menor de la Sal [07-11-1877]. Rojals, tanmateix, també tenia problemes de liquidés, el seu ajuntament era deutor fiscal i tenia a sobre una comissió d'apremi [08-08-1878 / 07-11-1879]. Pel que feia al tema electoral, l'estiu de 1879 s'interposà un recurs contra els abusos comesos en les eleccions municipals; es va desestimar la nul·litat del procés electoral i l'alcalde no va apel·lar, causa que provocà les queixes d'un sector de la població [04-07-1879].

Santa Coloma de Queralt

L'Ajuntament demanava subvenció per a l'arranjament del camí que duia a Igualada [28-04-1876], i també per a l'arranjament de les obres dels barrancs d'Aumella i Lleuserlot –desestimades- [19-05-1876]. La vila va resultar eximida del pagament de l'impost de consums de 1874-75, podent justificar a l'expedient que *“estuvo siempre dominada por los carlistas durante la última guerra civil, por cuya causa no pudo allí plantarse el impuesto...”* [28-09-1876]¹⁷. L'abril de l'any següent Pelegrí Pomés Miquel s'oferia a costejar les expropiacions en cas de prosperar el projecte de construcció d'un camí cap a Pontils i Sanguellat [24-04-1877]. L'higiene i la sanitat públiques començaven a ser un tema d'interés per les autoritats, com es pot suposar de la prohibició de l'Ajuntament a Vicenç Martí de vesar les aigües procedents d'un *“tinte de su propiedad en el punto en que viene haciéndolo”* [09-01-1878]. A la vila devia ser important la indústria de teixits, perquè no tardem en trobar altres referències similars, com l'expedient instruït per Jacint Lavila, en sol·licitut a l'Ajuntament per que respectés la canyeria de desaigüe de la seva fàbrica de tintes [19-09-1879]. El pes de la vila era políticament considerable, si estimem que van ser tres diputats els que sortint en suport dels colomencs, van proposar demanar al ministre de Foment que la carretera projectada de Santa Coloma a Igualada passés per Aguiló, modificació que permetia reunir dues carreteres sense augmentar la despesa [19-11-1879 / 22-10-1880].

Sarral

A finals de 1876 Josep Vilalta Carnassa reclamava el pagament dels seus havers, de 590.- pta., com a secretari que havia estat de l'Ajuntament [16-11-1876 / 08-02-1877 / 06-03-1877]. L'Ajuntament de Sarral també era deutor fiscal, però l'estiu de 1878 aconseguí cobrir part del deute pagant 1.000.- pta. i que se li concedís una pròrroga [01-08-1878], que no devia utilitzar, perquè tenia a sobre un procediment d'apremi un any després [08-08-1879 / 19-09-1879]. Només quan el comissionat de l'apremi sol·licitava ja un procediment *“de allanamiento de morada, embargo y venta de bienes por haberlo negado el Alcalde”*, va ser quan van pagar i se li va retirar l'apremi [24-10-1879]. Sense recursos per pagar el jornal d'obres, l'Ajuntament que s'estava edificant la Casa Capitular, va forçar a alguns veïns a prestacions personals, per què acudissin a les obres per torns. Un d'ells, Josep Cantó Pàmies fou causa d'un expedient al no complir amb aquests prestacions, i, més tard, en va promoure un altre contra la taxa fiscal local [24-10-1878 / 24-10-1878 / 06-12-1878 / 29-08-1879]. Cantó no va ser l'únic en rebel·lar-se contra aquestes prestacions, Marià Rovira Gavarró va ser multat *“por no cumplir con la prestación personal”*, i va recórrer [14-02-1879]. L'Ajuntament va establir, a més, un arbitri *“por cada pipa de vino de 4 cargas que se extraiga de la población”*, cosa que els va

---

¹⁷ Sobre la dura economia de guerra a la que van haver de contribuir els municipis de la demarcació de Tarragona durant la tercera carlinada, vegeu VALLVERDÚ I MARTÍ, ROBERT. “Les finances municipals en temps de guerra. El finançament de viles i ciutats a la Catalunya Sud durant la tercera carlinada”. dins: *Actes. III Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. Funcionament de les finances locals al llarg de la història*. Barcelona: L'Avenç, 1996, 423-431. En el cas de Montblanc, aquest autor fa una relació detallada de les despeses forçoses en matèria de fortificacions, rescat d'ostatges, reconstrucció de cases, i sobretot, el subministrament a la tropa d'oli, carn, vi, carbó, i també de racions de pa, de civada i palla. Només en aquest últim concepte, el cost superava les 130.000.- pta. (p. 428-429).

costar un expedient [26-11-1878]. A través del diputat Álvarez, l'Ajuntament presentà una exposició per aconseguir la reconstrucció d'un pont que existia a la sortida de la vila, en el camí veïnal a Valls [01-05-1879]. Tal volta seria el mateix que havia d'examinar el director de Camins, sobre el barranc de *Rocafort*, per saber si formava part de la carretera del Pla a Sarraí segons un projecte existent de gener de 1871 [27-05-1879]. Quasi un any més tard es convocava la subhasta de les obres [20-02-1880]. El contractista a qui se li van adjudicar va quedar posteriorment ben tip de reclamar el pagament dels seus serveis [els reclamava encara el 23-03-1881]. La reconstrucció d'aquest pont, no va representar la única obra de foment; el juliol de 1879 s'autoritzava l'Arquitecte provincial a passar per la vila i aixecar el plànol d'un nou cementiri [24-07-1879]. També en aquest ajuntament es van presentar dimissions o renunciacions als càrrecs consistorials, com la d'Isidre Forés Badia, desestimada al no poder justificar l'impediment físic legal que l'hagués eximit [06-06-1879 i 06-05-1881]; o la de Ramon Giné, que al·legava incompatibilitat amb un altre càrrec que detenia d'"*expendedor de bulas*" [13-06-1879 i 02-04-1880].

Savallàdel Comtat

L'Ajuntament savallenc es beneficiava també de condonacions fiscals de l'impost de Consums [24-04-1877], i era autoritzat per arrendar la venda en exclusiva al por menor d'espècies de consum i de la Sal, els exercicis 1877-78 i 1878-79 [04-07-1877 / 04-06-1878 / 05-06-1879]. A principis de 1880 se'ls hi morien dos dels sis consellers que integraven l'Ajuntament [06-02-1880].

Senan

L'Administració Econòmica concedí a l'Ajuntament la condonació en el recàrrec sobre l'impost personal de 1868-69 [05-10-1876], i l'autoritzà per arrendar la venda en exclusiva al por menor de la Sal, l'exercici 1878-79 [01-06-1878]. Va ser un dels poquíssims municipis on el Governador va veure's obligat a anular les eleccions municipals al comprovar la Junta les actes d'escrutini general, i a convocar noves eleccions [19-02-1877 / 24-04-1877]. Paral·lelament a aquests fets, prosperava la proposició d'uns diputats, per practicar l'estudi d'execució del camí veïnal de tercer ordre de Senan a Vimbodí [12-04-1877].

Solivella

El maig de 1876 hi ha una reclamació de Jaume Sans Torruella contra l'Ajuntament per haver permès la reedificació de la casa al seu veí Josep Tarragó, al carrer de la Pau; se li desestima [05-05-1876 / 20-06-1876 / 27-06-1876]. L'Ajuntament aconseguí la condonació del recàrrec provincial sobre l'impost personal de 1868-69 [24-08-1876], però hi ha un rerefons, ja que va prometre, a canvi, satisfer els debits que tenia, i no ho feu, provocant així l'enuig dels diputats, els quals demanaven "*que se adopte contra él [l'Ajuntament] una severa medida por haber faltado al cumplimiento de lo prometido por individuos representantes suyos en varias conferencias...*" [30-11-1876]. No duia tampoc l'aprobació de comptes al dia, ja que no va ser fins el 1881 que Diputació podia aprobar els comptes municipals de 1863-68 [29-04-1881]. Amb tot, res no va impedir gaudir de noves condonacions fiscals (per

l'impost de Consums) [24-04-1877]. El 1880 el castell de la vila atragué l'interés de l'Associació Catalanista d'Escursions Científiques, que proposa la seva adquisició [09-01-1880 / 16-02-1880 i 18-02-1880].

Vallclara

A Vallclara encara havia remor per l'aïllament que la vila va sofrir per la insurrecció carlina [26-10-1876]. L'Ajuntament pretenia permutar la casa de la Badia (per la del veí Josep Anglès), que era propietat de la Diputació i la destinava a estança del rector [13-07-1877 / 13-12-1878]. Va fruit de l'autorització per arrendar la venda en exclusiva de la Sal [19-02-1878 / 08-08-1878 / 04-11-1878]. També en el consistori vallclarenc es va donar el cas, en aquell lustre, d'una renúncia a servir el càrec, la del conseller Ramon Soler Bové, al qual, el fet d'al·legar motius d'edat i de delicada salut, no li va servir de res [31-10-1879 / 02-07-1880]. Finalment, com a nota curiosa, sabem que el terme municipal de Vallclara contenia 346 hectàrees declarades de conreu de vinya, ja que així ho feia constar l'Ajuntament per corregir l'excessiva xifra de 2.079 que se li havien atribuït per error a l'hora d'establir la taxa de l'impost que el municipi havia de pagar per contribuir a la defensa de la plaga filoxèrica [02-07-1880]¹⁸.

Vallfogona de Riucorb

L'Ajuntament es mostrava interessat en una proposició per incloure al Pla General de Carreteres de la Província, la realització d'un vial que sortint de Vallfogona anés a Llorac i a Santa Coloma, que al final es va incloure [31-03-1876 / 10-06-1876 / 14-06-1876]. A més d'aquesta carretera també s'estaba ultimant el projecte del camí veïnal de segon ordre des de la general d'Artesa-Montblanc fins a Vallfogona [07-04-1876 / 13-04-1877]. Vallfogona va rebre, així mateix, l'autorització per a l'arrendament de la venda en exclusiva al por menor d'espècies de consum i de la Sal [13-09-1877 / 12-12-1877 / 05-09-1878 / 04-11-1878 / 05-09-1879]. Segurament, els últims aigüats van ser els culpables de la destrucció del pont sobre el barranc Seniol, "*único camino de comunicación que tiene y que las avenidas del mismo han destruido*", cosa per la qual diversos diputats votaven un ajut de 500.- pta., per a la seva reconstrucció. Un any després l'ajut encara no els havia estat lliurat [08-06-1878 / 06-06-1879]. El foment i la promoció del poble van en augment en aquests anys, com ho ratifica el fet de plantejar-se l'obertura d'un establiment minero-medicinal [10-01-1879 / 17-02-1879]. Tampoc deixaven de banda les activitats culturals; el juliol de 1879 l'Ajuntament demanava suport per a la realització d'un certamen commemoratiu "*del virtuoso sacerdote y eminente poeta D. Francesch Vicens Garcia*" [24-07-1879].

Vilanova de Prades

A l'abril de 1876 es va facultar l'alcalde per exigir responsabilitats a l'ex-recaptador Josep Lliberia "*por retener en su poder documentos y cantidades*

---

¹⁸ Sobre aquesta plaga, vegeu MAS ARRONDO, CARLOS I HERAS CABALLERO, PEDRO ANTONIO. *Viticultura i Filoxera*. Tarragona: Biblioteca Tarraconense, 11, 1994.

pertenecientes al municipio". El consistori cesant no podia donar gaire exemple en aquest sentit, ja que Diputació no deixava d'instar-lo a presentar la rendició de comptes, a pena de multar-lo amb el màxim permès per la Llei [25-04-1876]. Amb tot, l'Ajuntament es va beneficiar de la condonació dels debits per recàrec provincial de l'impost de personal de 1868-69 [30-11-1876], i de l'autorització per arrendar amb venda exclusiva els drets sobre espècies de consums [08-05-1877].

Vilaverd

Com gairebé tots els municipis, va aconseguir l'autorització per a l'arranament de la venda en exclusiva al por menor d'espècies de consum [31-07-1877 / 04-11-1878 / 09-11-1878]. En canvi, al contrari que altres, el de Vilaverd amb les carreteres només semblava tenir problemes. Ho demostra la queixa d'un dels veïns, Francesc Musté Oliva, per certs danys rebuts per les obres de la carretera Reus-Montblanc; i per la resistència de l'alcalde a satisfer la carta de pagament a favor del contractista de dita carretera [26-11-1878 i 23-01-1880]. També tancava una fàbrica al poble, i a tal efecte, el propietari, Freixes i Solé, demanava permís per enderrocar unes tàpies al costat del camí veïnal de Vilaverd [05-12-1879]. La nota positiva la posava l'autorització a l'Arquitecte provincial per anar al poble, aixecar els plànols i formar el pressupost per a unes escoles públiques de nova planta [14-01-1881].

Vimbodí

El febrer de 1876 es registrava la mina "No te escaparás" a nom de Ramon Zamora Abelló [08-02-1876]. Un any i mig més tard, s'aprobaven les ordenances municipals de policia urbana i rural [10-07-1877, 10-11-1877]. Vimbodí no va deixar de beneficiar-se, igualment, de l'autorització d'arrendament de la venda en exclusiva al por menor d'espècies de consum i de la Sal [12-12-1877]. L'Ajuntament també passava dificultats econòmiques, i no podia traure's de sobre la comissió d'apremi que pesava contra ell, ja que no aconseguia satisfer més de la sisena part dels debits [22-08-1879]. Amb tot, l'afer que més deuria atraure l'atenció fou el recurs d'apel·lació de l'ex-alcalde Agustí Josa, a qui l'Ajuntament reclamava 2.345.- pta. 59 cèntims, en concepte dels "*suministros que á las fuerzas del Ejército hizo...*" [31-10-1878]¹⁹.

* * *

No són notícies massa importants ni massa curioses, tanmateix, cal pensar que només s'han buidat cinc anys i no cinquanta, i també que el nivell d'importància es medeix segons l'interés de cada un. Els historiadors locals que aspiren a aplegar totes les dades mínimament interessants sobre la seva localitat, per tal de contribuir algun dia a la seva història total, estem segurs que no es podran permetre el luxe de despreciar aquestes. També comptem que s'adonin de la conveniència d'efectuar ràpidament un buidatge d'aquesta font, les actes de la Diputació, a fi d'extreure'n totes les notícies possibles. Aquestes, es poden

---

¹⁹ "*Vimbodí era liberal. Tots els pobles veïns eren carlins*". ALSAMORA I JIBALLÍ, ALFONS. *Vimbodí*. Valls: Cossetània edicions, 1997 (La Creu de Terme), p. 44-45.

complementar amb d'altres fonts, per per exemple, el Butlletí Oficial de la Província²⁰. Si hem aconseguit això, a més de contribuir a difondre les possibilitats d'investigació de fonts documentals de la Conca de Barberà ens podem donar per ben satisfets d'haver escrit el present article.

MANEL GÜELL
Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona
Juny de 2002

---

²⁰ Sobre aquesta font i les possibilitats que ofereix, vegeu: ANGUERA, PERE; ARNAVAT, ALBERT; COSTAFREDA, MERCÈ. *La Diputació de Tarragona. Imatges per a una història*. Tarragona: Diputació, 1986; PUIG I TÀRRECH, ROSER. "Notes històriques [edictes 512 de 24-05-1854 del BOPT]". *El Baluard*, Sarra, 90 (novembre-desembre 1997) 35.